

ZIT KUTUPLARDA İKİ GARİP KAHRAMAN: FAHİM BEY VE VAMİK BEY

Two Grotesque Heroes in Polar Sides: Fahim Bey and Vamık Bey

Fatih KANTER*

Zıt Kutuplarda
İki Garip
Kahraman

206

ÖZ

Araştırmanın Temelleri: Abdülhak Şinasi Hisar, Cumhuriyet dönemi Türk romanında kendine özgü üslubuyla önemli bir konumdadır.

Araştırmanın Amacı: Fahim Bey ve Vamık Bey, birden çok kişinin özelliklerini bünyelerinde barındıran iki ayrı kutuptaki kahramanlardır. Bu kahramanların tek ortak özellikleri “garip” oluşlarıdır.

Veri Kaynakları: “Fahim Bey ve Biz” ile “Çamlıcadaki Eniştemiz” romanlarında oluşturduğu tipler onun Türk Edebiyatı’ndaki yerini belirlemek açısından önemlidir.

Ana Tartışma: Bu çalışmada Abdülhak Şinasi Hisar’ın “Fahim Bey ve Biz” ile “Çamlıcadaki Eniştemiz” romanlarındaki başkahramanları Fahim Bey ve Vamık Bey karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Sonuçlar: Abdülhak Şinasi Hisar’ın her iki romanında da tip yaratmadaki ustalığı görülür.

Anahtar Sözcükler: A. Şinasi Hisar, Fahim Bey, Vamık Bey, Tipleşme, Gariplik

ABSTRACT

Araştırmanın Temelleri: Abdülhak Şinasi Hisar has an important place in the Republican Turkish novel with his own style.

Araştırmanın Amacı: Fahim Bey and Vamık Bey are heroes in polarsides, having the features of different people. The only common feature of these heroes in that they are “grotesque”.

Veri Kaynakları: The types he created in “Fahim Bey ve Biz” and “Çamlıcadaki Eniştemiz” are important for specifying his place in the Turkish novel

Ana Tartışma: In this study, Abdülhak Şinasi Hisar’s protagonists in “Fahim Bey ve Biz” and “Çamlıcadaki Eniştemiz”, that is Fahim Bey and Vamık Bey, are compared and contrasted.

Sonuçlar: Abdülhak Şinasi Hisar’s mastership in creating types is seen in both of the novels.

Key Words: Abdülhak Şinasi Hisar, Fahim Bey, Vamık Bey, becoming a type

* Araş. Gör., Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü fatihkanter@firat.edu.tr

Abdülhak Şinasi Hisar'ın, roman dünyamıza kazandırdığı “Fahim Bey ve Biz” ile “Çamlıcadaki Eniştemiz” eserleri, Türk romanında farkedilmeyen bir sıçrama tahtası niteliğindedir. Sosyal konuların sıkça işlendiği Cumhuriyet dönemi Türk romanında bireysel roman denilince de akla ilk önce aşk romanları gelmektedir. Oysa Abdülhak Şinasi, kendi hatıralarından yola çıkarak yazdığı romanlarında bireyin içe dönük dünyasını işlerken tiplleşme eğiliminde başkişiler oluşturur.

Hisar'ın romanlarında dikkati çeken en önemli unsur, tanık-anlatıcı bakış açısını kullanmasıdır. O, olayları dışarıdan gözlemleyen, karakterlerini davranışlarına göre değerlendiren bir görgü tanığı gibidir. Roman kahramanlarını, yaşanan dünyadan özellikle de çevresinden seçen Hisar; başkişileri tek bir kişinin basit dünyası ile değil birden çok kişinin kompleks yapısının birleştirilmesiyle oluşturur. Kendisi de bu konuda “*Romancı yarattığı kahramanı hafızasında başka başka zamanlarda, ayrı ayrı gördüğü adamlardan kim bilir kaç şahıstan mürekkeptir. Onun etrafında adeta bir grup toplanmış olur. Romancı bunların hepsinden ayrı ayrı parçaları birleştirerek bir vücut meydana getirir*” (Baydar, 1960: 97). Şeklinde bir açıklama yaparak, kahramanlarının birden çok kişinin özelliğini yansıttığını belirtir. Bu nedenle Fahim Bey ve Vamık Bey karakterleri birçok insanın ortak özelliklerini kendi bünyelerinde birleştirerek tiplleşme eğilimi gösterirler.

Hatıralarından yola çıkarak yazdığı romanlarındaki olaylar, kişiler, mekânlar, tarihin buğulu sahnesinden çıkarak gözümüzde canlanırlar. Yazarken roman teorisine bağlı olmayan Hisar'ın belki de en büyük başarısı romanlarında oluşturduğu başkişi tipleridir. Onun arka arkaya yazdığı “Fahim Bey ve Biz” ile “Çamlıcadaki Eniştemiz” romanlarındaki başkişiler, iki farklı ve zıt karakterin dünyasını ve dünyaya bakış tarzlarını göstermektedir. Bir yandan dünyanın kaba realitesine savaş açmış bir *Don Kişot Fahim Bey*, öte yandan yaşam realitesinin tam ortasında dünya nimetlerinden nasiplenen *Deli Enişte Hacı Vamık Bey*.

Hacı Vamık Bey; dünyanın kendi etrafında kurulu olduğunu zanneden, bununla birlikte başkalarına bağımlı yaşayan *garip* bir insandır. Çamlıcadaki Eniştemiz olarak Hisar'ın dünyasına oradan da bizim dünyamıza süzülen Vamık Bey'i hepimiz tanırız aslında. *Deli Enişte Hacı Vamık Bey*, sanki dünyanın tüm garip huylarını kendinde toplamış gibidir. Büyüye, sihire, fala, perilere, iyi saatte olsunlara, uğura, uğursuzluğa, nazara, bedduaya, namahremlige inanan; kâğıt oynarken birden kalkıp namazını kılar tekrar gelip oyuna oturan; her konuda bilgisi olan ve bilgiçlik yapan; yemek yemeyi ve yapmayı bir sanat olarak gören; çocuklarla çocuk büyüklerle büyük olan; kendisini dinleyen olmazsa kendi kendisiyle konuşan; makam verildiği zaman Arabistan'a koşa koşa giden sonra görevden defalarca azledilen ve bütün bu saydığımız özelliklere ek birçok garipliklerle dikkat çeken enteresan bir tiptir.

Fahim Bey ise Vamık Bey'in aksine hayal dünyasından dışarı yanlışlıkla çıkmış bir başkişidir. “*Hayat karşısında aldığı tavırla bir ‘Don Kişot’ olarak belirlenen Fahim Bey, geniş hayaller kuran ve bunları gerçekleştirmek için yılmadan çeşitli girişimlerde bulunan adeta yaşadığı dünyadan soyutlanmış bir roman kişisi olarak çizilmiştir*” (Karaca, 1998: 31). İki farklı tip olarak çizilen Fahim Bey ve Vamık Bey'in sadece bireysel özellikleri değil fiziksel özellikleri de birbirinden farklıdır. Fahim Bey: “Orta yapılı, orta yaşlı, teni kehribar gibi sarımsak, dudaklarının üstünü kaplayan muntazam kesilmiş sert ve koyu siyah bıyıklarıyla, başı bir kuş kafasını andıran ve insana pek ciddi olmak hissini veren birisi...” olarak karşımıza çıkar. Oysa Çamlıcadaki Eniştemiz'in başkahramanı Vamık Bey “Uzun boyu, zayıf vücudu, siyah cin gözleri, kumral ve seyreğçe

sakalı, yeşil kaplı kürkü ve kâh başına geçirdiği, kâh başından çıkardığı sivri takyesiyle âsuri bir müneccimi hatırlatan bir adam...”dır.

Birbirlerine zıt karakter yapısı taşıyan bu kahramanların ortak özellikleri *garip* oluşlarıdır. İki farklı kutuptaki insanın toplum tarafından *garip* olarak nitelendirilmesi, elbette tesadüfi değildir. Hacı Vamık Bey ne kadar makam, mevki ve gösteriş meraklısı ise; Fahim Bey o kadar şan ve şöhretten uzaktır. Vamık Bey hem dünyaya hem ahirete çalışma sevdasında görünürken, Fahim Bey hem bu dünyadan hem ahiretten uzakta yaşıyor gibidir. Roman başkışileri anlatının kurgusallığından ziyade kendi ruh dünyaları ile ön plana çıkarlar. Onun başkışileri genel anlamda kendi iç dünyalarına yönelmişlerdir. Abdülhak Şinsasi, Oğuzertem’in tabiriyle; “anlatımı ağırlıklı olarak geleneksel, sözel çerçevede gerçekleşse de, Fahim Bey’in hiç de yabana atılmayacak ölçüde derinlikli, bütünlüklü, kendi içinde tutarlılık barındıran bir ‘içsellik’” yakalamayı başarmıştır (Oğuzertem ,2005: 108).

Fahim Bey ve Vamık Bey’in tileşme eğilimi gösteren iki karakter oluşları; Hisar’ın olay sentezleyici değil karakter sentezleyici romanlar yazmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle Fahim Bey, Türk edebiyatı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. “*Fahim Bey’i Türk edebiyatı içinde en kuvvetli bir tip örneği sayarlar ve George Dduhamel’in Salavin’ine, Cervantes’in Don Kişot’una, Gonçarov’un Oblomov’una denk tutanlar eksik değildir.*” (Kabaklı 1978: 367). Hatta Fahim Bey’in Türk edebiyatında önemli bir tip oluşu sonra gelen yazarları da etkilemiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü’ndeki Hayri İrdal ve Oğuz Atay’ın Tutunamayanlar’ındaki Turgut Özben karakterleri bu çizginin devamı niteliğini taşımaktadır. Romancı yönüyle Marcel Proust gibi içe dönük karakterler oluşturan Hisar’ın edebiyatımızda bir yol açtığı ve bu yolda birçok romancımızı etkilediği görülmektedir.

“*Fahim Bey bir “teşebbüsü şahsi” hülyasına kapılmak işiyle kendisini bütünleştirmiştir, geçen zamanın farkında değildir. Onun bakış açısını bu ‘zaman dışılık’ ifade eder. O, gerçekleşmeyecek “teşebbüsü şahsi” hülyasının dışında hiç bir şeyi görmez*” (Turinay, 1993:233). dünyadaki bütün gelişmeleri takip eden, gazete kupürlerini saklayan büyük bir itina ile arşivleyen Fahim Bey, hayali bir dünyanın sır dolu anlarında yaşamanın verdiği hazla yaşamını sürdürür. Onun yıllarca bir han odasında uyukladığını zannedenler ise bilmezler ki yaşamın kaba realitesinden sıkılan, var olanları başka biçimlerde yorumlayabilen Fahim Bey aslında bir başka dünyanın insanıdır.

Fahim Bey ve Vamık Bey’i buluşturan en önemli ortak noktalardan birisi de başkışı olarak “normal dışı” davranışlar sergilemeleridir. Toplumun belirlenmiş değerlerinden sapma olarak görülecek davranışlar başkışilerin kendilik dünyalarının farklı bir boyut içerdiğinin de göstergesidir. Realiteden uzakta yaşayan Fahim Bey ve Vamık Bey hayal âlemlerini/kendilik dünyalarını oluştururlar.

Dünyanın bitmez tükenmez telaşı içerisinde kendine yer edinmeye çalışan Vamık Bey de bu tutunma telaşından uzak yaşayan Fahim Bey de toplumun yozlaşmış düzenine başkaldıran *garip tipler* olarak Türk edebiyatına damgasını vurmuşlardır. Abdülhak Şinsasi Hisar’ın romancılığını belki teknik açıdan tartışmak mümkündür ama onun oluşturduğu tiplerin mükemmeliyeti, tartışılmaz bir gerçek olarak edebiyat tarihimize geçecektir.

KAYNAKÇA

Baydar, M.(1960), *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, İstanbul:Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık.

Hisar, A. Ş.(1978), *Fahim Bey ve Biz*, İstanbul:Ötüken Neşriyat.

Hisar, A. Ş.(1978), *Çamlıcadaki Eniştemiz*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Karaca, N. T.(1998), *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

BAÜ
SBED
18(1)

Kabaklı, A.(1978), *Türk Edebiyatı*, (Cilt üç.,ss.367), İstanbul:Türk Edebiyatı Yayınları.

Oğuzertem, S.(2005), Romanının Kahramanı Fahim Bey, *Kitaplık*, 5(83), 106-110.

209

Türinay, N.(1993), *Abdülhak Şinasi Hisar*, İstanbul:MEB Yayınları.

Uysal, S. S.(1961), *Abdülhak Şinasi Hisar*, İstanbul:Sermet Matbaası.

Araş. Gör. Fatih KANTER

1976 Elazığ doğumludur. 1995 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi. 1999 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yıl, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. Halen aynı bölümde doktora tez çalışmalarını sürdürmektedir.